

TERVOLA

Myönteisiä mahdollisuuksia

OMAISHOIDON TUEN OHJEET

2020

1. SISÄLLYS

1 OMAISHOIDON TUESTA YLEISESTI.....	1
2 OMAISHOIDONTUEN HAKEMINEN JA MYÖNTÄMISKRITEERIT	2
2.1 Omaishoidontuen hakeminen	2
2.2 Omaishoidontuen kriteerit	3
2.3 Omaishoidontuen alentaminen.....	4
3 OMAISHOIDONSOPIMUS JA PALVELUSUUNNITELMA.....	5
4 OMAISHOIDONTUEN MUUTOKSET JA OMAISHOITAJAN VAPAAT.....	5
4.1 Omaishoitajan vapaat.....	6
4.2 Omaishoidontuen keskeytyminen.....	7
4.3 Omaishoidontuen irtisanominen.....	8

1 OMAISHOIDON TUESTA YLEISESTI

Omaishoitolain 2 §:n mukaan omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Ns. vierashoitaja ei voi toimia 1.1.2006 lukien omaishoitajana. Perusoletuksena omaishoidossa on, että hoito tapahtuu hoidettavan kotona, että hoitaja on omainen tai läheinen, ja hoitaja asuu samassa taloudessa hoidettavan kanssa.

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos

1. Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
2. Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla.
3. Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
4. Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
5. Hoidettavan koti on terveystieteellisesti ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
6. Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidon tuki on hoidettavalle tietyin edellytyksin myönnettävä etuus, jonka myöntämisestä vastaa kotikunta. Omaishoidontuki ei ole subjektiivinen oikeus, vaan tukea myönnetään niiden määrärahojen puitteissa, jotka kunta on vuosittain varannut omaishoidontuen maksamista varten. Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, hoitajan vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista. Rungas palvelujen käyttö vaikuttaa hoitopalkkion määrään.

Omaishoidon tuen ulkopuolelle jäävät:

1. Jos hoidettava asuu sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä, kuten palvelutalossa ja -kodissa.
2. Omaishoitajat, joiden terveys ja toimintakyky eivät vastaa omaishoidon asettamia vaatimuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan:
 - fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito
 - toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista, huolehtia lääkityksestä, liikkua kotona ja kodin ulkopuolella.
 - sosiaaliset verkostot
 - elämäntavat

Omaishoidontuesta päättävä viranhaltija voi edellyttää hakijaa toimittamaan tarvittaessa asiantuntija lausunnon siitä, että on kykenevä toimimaan omaishoitajana.

3. Asiakkaat, jotka tarvitsevat hoitajaa vain asiointikäynneille ja kodinhoidollisille tehtäville.

Omaishoidon tuki ei ole tarkoitettu korvaamaan vammasta tai sairaudesta aiheutuvia kustannuksia (esim. lääkitys, terveydenhuolto) vaan sitä maksetaan hoidon vaativuuden ja sitovuuden perusteella.

Lain 5 §:n mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on vähintään 408,09 euroa kuukaudessa. Mikäli omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemään omaa tai toisen työtä palkkioon tietyin edellytyksin vähintään 816,18 euroa/kuukausi. Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, mikäli hoidon sitovuus on vähäisempää kuin 4 § 1 mom. edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä tai siihen on hoitajan esittämä erityinen syy. Tällainen syy voi olla esim. se, että vähimmäismäärää pienemmän hoitopalkkion vastaanottaminen on hänelle ja hänen perheelleen taloudellisesti edullisin vaihtoehto.

2 OMAISHOIDONTUEN HAKEMINEN JA MYÖNTÄMISKRITEERIT

2.1 Omaishoidontuen hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan omaishoidontukihakemuksella. Erillistä hakuaikaa ei ole. Asiakkaaseen otetaan yhteys 7 päivän kuluessa hakemuksen saapumisesta. Omaishoidon tukea hakevan luokse tehdään kotikäynti, jonka tarkoituksena on kartoittaa hoidettavan toimintakykyä ja hoidon sitovuutta sekä omaishoitajan selviytymistä hoitajana. Hoidettavan toimintakykyä arvioidaan erilaisin mittarein, mm. RAI, RAVA ja MMSE. Arviointi perustuu aina asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin.

Alle 16-vuotiaiden asiakkaiden toimintakyvyn arvioinnissa on käytössä oma lomake. Lapsia verrataan samanikäisen terveen lapsen kasvuun ja kehitykseen ja arviointi perustuu kokonaisarvioon.

Omaishoidontukea myönnetään harkinnanvaraisesti määrärahojen puitteissa. Mikäli myöntämisen kriteerit täyttyvät, omaishoidontukea maksetaan siitä alkaen, kun omaishoidontuen hakemus saapuu vanhustenpalveluiden toimistolle, riippumatta siitä, milloin kotikäynti suoritetaan. Mikäli määrärahat ovat loppuneet, hakijat asetetaan jonoon hoitoisuuden perusteella. Omaishoidon tuen määrärahojen vapautuessa ensisijalla ovat eniten hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt. Omaishoidontukea ei makseta takautuvasti.

Omaishoidon tukea myönnetään pääsääntöisesti, kun tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä, hoidon sitovuudessa ja vaativuudessa ei ole odotettavissa lähiaikoina muutoksia ja omaishoitajan

voidaan olettaa selviytyvän hoitajana pitkä-aikaisesti. Omaishoidon tuen tarve tarkistetaan tilanteen muuttuessa oleellisesti.

Omaishoidon tuen päätöksen valmisteluun osallistuu omaishoidon työryhmä, johon kuuluvat vanhuspalveluiden ohjaaja, sosiaalijohtaja ja tarvittaessa kehitysvammahuollon esimies. Päätöksentekijä voi edellyttää, että hakemuksen liitteeksi toimitetaan lääkärinlausunto.

Hakemuksen ja arviointikäynnin perusteella tehdään päätös omaishoidontuesta. Päätöksen tekee vanhuspalveluiden ohjaaja. Päätöksen yhteydessä lähetetään asiakkaalle muutoksenhakuohjeet.

2.2 Omaishoidontuen kriteerit

Omaishoidon tukea päätettäessä arvioidaan hoidon vaativuutta ja sitovuutta. Hoitopalkkio on luokiteltu kolmiportaiseksi. Palkkion määrässä huomioidaan mahdolliset vuosittaiset indeksitarkistukset.

Omaishoidon tuen maksuluokat 1.1.2020 alkaen:

Maksuluokka I: valvottu hoito, hoitopalkkio 408,09 e/kk

Ohjeelliset arvot:

- Rava 2,5–2,99
- MMSE 20–25
- Alle 16 -vuotiaiden toimintakyky pisteet 25–35

Tähän ryhmään kuuluva asiakas tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoidon ja huolenpidon tarve on jatkuvaa. Hoitotyö sitoo hoitajan kokopäiväisesti, mutta hoidettava voi olla osan vuorokaudesta yksin. Omaishoidontuen vaihtoehtona olisi säännöllinen kotihoito ja tukipalvelut.

Maksuluokka II: tehostettu hoito, 471,58 e/kk

Ohjeelliset arvot:

- Rava 3,00–3,49
- MMSE 12–20
- Alle 16 -vuotiaiden toimintakykypisteet 36–45

Tähän ryhmään kuuluva asiakas tarvitsee runsaasti hoitoa ja huolenpitoa. Hän tarvitsee jatkuvaa apua ympärivuorokautisesti eikä hän voi asua yksin. Hoidettavuus on samaa tasoa kuin tehostetun palveluasumisen piirissä olevilla asiakkailla.

Maksuluokka III: täysin autettava, 692,45 e/kk

Ohjeelliset arvot:

- Rava 3,5–4,02
- MMSE 0–11
- Alle 16 –vuotiaiden toimintakykykypisteet 46–54

Tähän ryhmään kuuluva asiakas tarvitsee jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa ympärivuorokautisesti, eikä voi asua yksin. Hoidettavuus on samaa tasoa kuin tehostetussa palveluasumisessa tai laitoshoidossa olevalla asiakkaalla.

Erityismaksuluokka, 816,18/kk

Hoitopalkkio on vähintään 816,18 euroa hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua. Edellytyksenä korotetun hoitopalkkion maksamiselle on, ettei hoitajalla ole oikeutta sairaskassan mukaiseen erityishoitorahaan tai vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Erityismaksuluokan mukaista hoitopalkkiota voidaan maksaa enintään kuuden kuukauden ajalta.

2.3 Omaishoidontuen alentaminen

Omaishoidon tukea vähentävät runsaat palvelut:

Mikäli omaishoitaja hoitaa hoitotyön sitovuudeltaan II- maksuluokkaan kuuluvaa hoidettavaa ja hoidettava osallistuu säännöllisesti kodin ulkopuoliseen toimintaan tai saa runsaasti kunnallisia hoito- ja avopalveluja, maksetaan tuki I -maksuluokan mukaan. Vastaavasti, mikäli omaishoitaja hoitaa sitovuudeltaan III- maksuluokkaan kuuluvaa hoidettavaa, maksetaan tuki II – maksuluokan mukaan. Tänä aikana omaishoitaja ei hoida asiakasta vaan hoidon sitovuus on oleellisesti helpotunut.

Runsailla palveluilla tarkoitetaan:

1. Asiakas saa säännöllistä kotihoitoa tai muuta kotiin järjestettävää palvelua yli 30 tuntia kuukaudessa

2. tai yli 30h/kk kodinulkopuolista apua esim. henkilökohtainen apu

Mikäli hoidettava on ns. vuorohoidossa siten, että on n. puolet kuukaudesta intervallihoidossa ja puolet kuukaudesta kotihoidossa, omaishoidontukea maksetaan vain kotihoitopäiviltä.

3 OMAISHOIDONSOPIMUS JA PALVELUSUUNNITELMA

Omaishoidon tuesta laaditaan hoitajan ja kunnan välillä toimeksiantosopimus, jonka liitteenä on aina hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitaja ei ole työsuhteen (320/70) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajan eläketurva määräytyy kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaisesti. (202/64). Kunta ottaa tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen vakuutuksen omaishoitajalle.

Omaishoidontuki myönnetään ja hoitosopimus tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, kun tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä, hoidon sitovuudessa ja vaativuudessa ei ole odotettavissa lähiaikoina muutoksia ja omaishoitajan voidaan odottaa selviytyvän hoitajana.

Omaishoitolain mukaan omaishoidontuen sopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta, hoitajan oikeudesta lakisääteisiin kolmen vuorokauden vapaisiin kuu-kautta kohden, tieto määräaikaisen sopimuksen kestosta, hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä, sekä hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydelli-sestä syystä.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan:

1. omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
2. muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
3. omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö
4. miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja muun poissaolon aikana
5. hoitopalkkion määrä

4 OMAISHOIDONTUEN MUUTOKSET JA OMAISHOITAJAN VAPAAT

4.1 Omaishoitajan vapaat

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi (2) vuorokautta kalenterikuukautta kohti, mikäli hoidettavan hoito ei edellytä erityistä sidonnaisuutta hoitajaan. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Oikeus kolmen vuorokauden vapaaseen säilyy omaishoitajalla, jonka hoidettava on kodin ulkopuolella enintään (6) kuusi tuntia arkipäivää kohden saamassa kuntoutusta tai koulutusta tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Hoidettavan oppivelvollisuuden suorittaminen ei vähennä omaishoitajan oikeutta vapaaseen. Mikäli omaishoidettava ei ole omaishoitajan hoidettava 15 päivää kuukaudessa, omaishoitajalla ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen (3 vuorokautta) siinä kuussa.

Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai säästää ja pitää kerralla useampia vapaapäiviä, enintään 15 päivää; vapaat on pidettävä kalenterivuoden aikana. Pidemmät sijaishoidot vähentävät hoitajalle maksettavaa korvausta. Omaishoidonvapaat tulee sopia hyvissä ajoin, että ajankohdat ovat mahdollisia sijaishoitoa tarjoavan yksikön varaustilanteen mukaan.

Kunnan on huolehdittava hoidon järjestämisestä vapaiden aikana. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Hoitajalle tarkoitetut vapaapäivät turvataan järjestämällä hoito kunnan osoittamassa hoivayksikössä tai sijaishoitaja kotiin mallin mukaisesti.

SIJAISHOITAJA KOTIIN

Ensisijaisesti hoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään kunnan osoittamassa hoivayksikössä. Toissijaisesti vapaan aikainen hoito toteutetaan sijaishoitomallilla, jolloin hoitajalla on mahdollisuus hankkia sopiva hoitaja huolehtimaan hoidettavasta vapaapäivien ajaksi hoidettavan kotiin. Kunta maksaa sijaishoitajalle palkkion, mikäli hoitaja kotiin sijaishoitomallin myöntämisen perusteet täyttyvät.

Perusteina ovat, että:

1. Hoidettava on vaikeasti muistisairas. Vaikean muistisairauden on oltava terveydenhuollon asiantuntijan toteama. Rava-toimintakyvyn tulee olla vähintään 3,00
2. Hoidettavan terveydentila vaarantuu oleellisesti, mikäli hänen hoitonsa vapaapäivien aikana toteutetaan muualla kuin kotona, ja hoidettavan toimintakyky on huomattavasti alentunut (Rava yli 3,00).

3. Hoidettava on alle 16-vuotias kehitysvammainen.
4. Hoidettava on muu vammainen tai pitkäaikaissairas, jolle ei löydy sopivaa lyhytaikaista hoitopaikkaa kunnan palveluista.

Omaishoitaja etsii lähipiiristään sopivan hoitajan, jonka tulee olla täysi-ikäinen. Sijaishoitajan on täytettävä samat vaatimukset kuin omaishoitajaltakin edellytetään. Sijaishoitajan ei tarvitse olla hoidettavan omainen.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan sisällytetään sijaishoidon käyttö omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikana. Kunta tekee sijaishoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen joko toistaiseksi voimassa olevaksi tai määräaikaiseksi. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisesta hoidettavasta erikseen siltä hoitoajalta, jolloin sijaishoitaja toimii omaishoitajan sijaisena.

Sijaishoitajalle maksettavan palkkion suuruus on yhteydessä maksuluokkaan:

57,26 € / 12 – 24 tuntia

28,63 € / 0 – 12 tuntia

Omaishoitajan vapaan ajalta perittävistä maksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (asiakasmaksulaki) 6 b §:ssä. Säännös koskee niitä vapaapäiviä, joihin omaishoitajalla on lakisääteinen oikeus (2 - 3 vrk/kk). Omaishoitajan vapaan ajalta peritään 11,50e/vrk. Muiden vapaapäivien ajaksi järjestämästään hoidosta kunta voi periä maksuja asiakasmaksulain muiden säännösten mukaan.

4.2 Omaishoidontuen keskeytyminen

Tuen saaja on velvollinen ilmoittamaan kunnalle kaikista hoidettavan kunnossa tapahtuvista ja/tai hoito-olosuhteissa tapahtuvista muutoksista. Mikäli hoidon tarve muuttuu, tuki arvioidaan uudelleen. Omaishoitajaa pyydetään toimittamaan hoitoilmoitus omaishoidontuesta vastaavalle henkilölle seuraavan kuukauden 5. päivään mennessä, jotta vältetään tuen takaisin perinnältä keskeytystilanteessa. Hoitoilmoituksessa tulee näkyä lakisääteisten vapaapäivien (2 – 3 vrk/kk) pitäminen tai muu hoidon keskeytyksen syy esim. laitoshoido. Hoitoilmoituksen avulla seurataan vapaiden käyttöä, vältetään tukien takaisin perinnältä ja kerätään tarvittavaa tilastotietoa. Hoitoilmoituksella pyydettävät tiedot ovat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 12 §:n 1 momentin mukaisia tietoja, jotka asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetulle toimielimelle palvelun järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Kuukausi-ilmoitukset säilytetään kunnan arkistointi ohjeiden mukaisesti.

Jos hoidettavan hoitoon kuuluu muuta kuin omaishoitajan kotona antamaa hoitoa, on hoito merkittävä hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Vapaiden pitäminen ei keskeytä palkkion maksamista. Jos omaishoito keskeytyy äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua. Mikäli hoito keskeytyy omaishoitajasta johtuvasta syystä, hoitopalkkio maksaminen keskeytyy seitsemän (7) vuorokauden kuluttua. Samoin mikäli hoito keskeytyy hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Ennalta sovitusti yhdestä seitsemään (1-7) vuorokautta kalenterikuukaudessa muualla kuin omaishoidossa ei vähennä omaishoidon tukea kun tälle ajalle vahvistetaan omaishoitajan vapaat. Yli seitsemän vuorokauden osalta vähennetään ylijäämän osalta päiväkohtainen hinta, joka lasketaan jakamalla kuukaudessa maksettava omaishoidon tuki 30 vrk:lla. Jos hoidettava on säännöllisesti ja toistuvasti hoito- ja kuntoutusjaksoilla, näiltä jaksoilta ei tukea makseta, vaan omaishoidon tukipäätös voidaan tehdä vain kotona oloajalle.

4.3 Omaishoidontuen irtisanominen

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden (1) kuukauden kuluttua. Irtisanomisesta huolimatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoidon tuen piirissä olevan hoidettavan joutuessa pitkäaikaiseen laitoshoitoon tai hänen kuollessa, maksetaan omaishoidon tukea kyseisen kuukauden loppuun asti. Omaishoitajan muuttaessa toiseen kuntaan yhdessä hoidettavan kanssa omaishoidon tuki lakkaa välittömästi. Samoin kun omaishoitaja kuolee. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

OMAISHOIDONTUKEA JA SEN MYÖNTÄMISTÄ KOSKEVAT SÄÄDÖKSET

Laki omaishoidon tuesta

Laki sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Hallintolaki

Sosiaalihuoltolaki

Tapaturmavakuutuslaki

Kunnallinen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki